

บทที่ 2

เอกสารและรายงานวิจัย

รายงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาข้อมูลด้านต่างๆเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อรวบรวมนำเสนอเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์สาธิตการพัฒนาศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน สำหรับมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ผู้วิจัยศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง เสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาเด็กปฐมวัย
 - 1.1 แนวคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ความหมาย
 - 1.3 การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก/สถานรับเลี้ยงเด็กในประเทศไทย
 - 1.4 การจัดการพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. อนามัยสิ่งแวดล้อมในศูนย์เด็ก
3. เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาปฐมวัย ของ สมศ.
4. การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก
5. เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.1 แนวคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การพัฒนาเด็กต้องทำตั้งแต่เริ่มต้นของชีวิต เด็กวัย 0-2 ปี ควรได้รับการเลี้ยงดู อบรม กล่อมเกลามาจากครอบครัวอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องจนถึงอายุ 3-5 ปี การศึกษาระดับนี้ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปูพื้นฐานชีวิตที่ดีให้เด็ก ให้มีโอกาสดำเนินการเสริมสร้างการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ นิสัยภาพและสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาและการศึกษาในระดับต่อไป จึงควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการเร่งรัดดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้กว้างขวางและทั่วถึง เพื่อวางรากฐานพัฒนาการที่เหมาะสมในทุกๆด้านให้แก่เด็ก สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของในระบบโรงเรียน หรือนอกระบบโรงเรียน มีอิทธิพลไม่น้อยไปกว่าสถาบันครอบครัว เพราะเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครู พี่เลี้ยง ผู้ดูแลเด็ก และเพื่อน ซึ่งต่างก็มีส่วนหล่อ

หลอมบุคลิกภาพและพัฒนาการในด้านต่างๆของเด็ก ตามความเชื่อว่า “หากวางรากฐานพัฒนาการของเด็กให้มั่นคง ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในวันหน้า” จึงกำหนดเป็นแนวคิดของยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

1) เด็กปฐมวัย 0-5 ปี ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคน ต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณธรรม จริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสื่อสารและการเรียนรู้ โดยเฉพาะเด็กกลุ่มด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีสิทธิ์ที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทุกคนต้องมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย ได้รับการคุ้มครองป้องกันและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์

2) มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสม หลากหลาย และทั่วถึงในการพัฒนาทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคน ให้มีการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม และนิสัยที่ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กและครูปฐมวัย หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น อย่างมีคุณภาพ

3) มีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยของเด็ก ระหว่างครอบครัวกับสถานบริการ และ/หรือสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ความหมาย

เด็กปฐมวัย หมายถึงเด็กที่มีอายุระหว่างสองปี ถึงไม่เกินหกปีบริบูรณ์ที่อยู่ในสถานศึกษา

ศูนย์พัฒนาเด็ก หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามมาตรา 18(1) และ 18(3) ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์เลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย สถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก หรือเรียกชื่ออย่างอื่นตามกำหนดของหน่วยงานที่จัดตั้ง (สมศ., 2553) หรืออาจหมายถึงสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา รับเลี้ยงเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ตั้งแต่จำนวนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป โดยผู้ดำเนินการมีใบอนุญาตของเด็ก ซึ่งอาจมีคำเรียกแตกต่างกันไป เช่นศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์รับเลี้ยงเด็กก่อนเกณฑ์ และสถานรับเลี้ยงเด็ก แต่ไม่รวมถึงสถานพยาบาล หรือโรงเรียนอนุบาล กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543) กล่าวว่า โรงเรียนเด็กเล็กเป็นสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เน้นภารกิจด้านการดูแลมากกว่าการศึกษา มุ่งพัฒนาเพื่อการช่วยเหลือ และให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองเพื่อการดูแลเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยดำเนินการโดย รัฐบาล และหน่วยงานเอกชนที่มีอยู่หลายรูปแบบ มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์โภชนาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล เป็นต้น สถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งรับเลี้ยงเด็กตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป เพื่อเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูอาจจะอยู่ในศูนย์ 1-2 ปี ก่อนที่จะเข้าไปในชั้นอนุบาลต่อไป หน่วยงานที่จัดคือ กรมพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมอาชีวศึกษา สมาคมมูลนิธิต่างๆ และกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งปัจจุบัน คือ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ได้ให้ความหมายของคำว่า สถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึงสถานที่ได้รับเลี้ยงเด็กซึ่งมีอายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ และมีจำนวนเกิน 5 คน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับผู้เลี้ยง ธรรมนูญ นวลใจ (2541)

1.3 การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก/สถานรับเลี้ยงเด็กในประเทศไทย

ในประเทศไทย สถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กได้เริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิภริย์ (ซึ่งต่อมาได้รับสถาปนาเป็นพระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ) ได้เป็นองค์ก่อตั้ง “โรงเลี้ยงเด็ก” เป็นแห่งแรกในปี พ.ศ.2433 โดยพระองค์ทรงบริจาคทรัพย์เป็นอันมาก เพื่อซื้อที่ดินและตึกเรือนโรงต่างๆ เพื่อซ่อมแซมบริเวณและสิ่งก่อสร้าง และเพื่อค่าใช้จ่ายสำหรับเครื่องใช้เครื่องแต่ง โดยจัดเป็นโรงสำหรับเลี้ยงเด็กขึ้นที่ตรอกโรงเลี้ยงเด็ก ตำบลสวนมะลิ ริมถนนบำรุงเมือง เพื่อจัดการบำรุงเลี้ยงทารกเด็กชายหญิงบุตรคนยากจน

สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ในยุคแรกเริ่มมีระบบโรงเรียนนั้น มีจุดประสงค์เพื่อเตรียมให้มีความรู้ด้านการอ่าน การเขียน และการคิดเลข เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับชั้นประถมศึกษาต่อไป

ต่อมาในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แนวความคิดการจัดการปฐมวัยศึกษา ได้ถูกนำมาใช้ในโรงเรียนอนุบาล ซึ่งจะเป็นโรงเรียนราษฎร์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ประสงค์ให้หน่วยงานเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องนี้

รัฐบาลไทยเริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา โดยให้มีการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของรัฐขึ้นเป็นแห่งแรกที่โรงเรียนละอออุทิศ มีจุดมุ่งหมายให้มีความพร้อมสำหรับเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนนี้ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลขยายโรงเรียนเพิ่มขึ้นในต่างจังหวัดจนทั่วทุกจังหวัด โดยมีจุดประสงค์เพื่อจัดให้เป็นตัวอย่างแก่หน่วยงานอื่นๆ

ปัจจุบันนี้สังคมไทยให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยมากขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากสถานศึกษาสำหรับเด็กเล็กและสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็ก ทั้งของ

ภาครัฐและเอกชนที่มีอยู่ทั่วประเทศ รายการให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองตามสถานีวิทยและโทรทัศน์ ซึ่งมีอยู่หลายรายการและหลายสถานี จำนวนหนังสือ เอกสาร นิตยสาร และสิ่งพิมพ์ต่างๆที่ลงพิมพ์สาระความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

ความต้องการบริการด้านสถานปฐมวัยศึกษาและสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน มีสาเหตุเนื่องมาจากผลการพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่กำลังเจริญก้าวหน้า ทำให้แม่บ้านที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านมีจำนวนมากยิ่งขึ้น สตรีได้รับการยอมรับในตลาดแรงงานให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นในหลายสาขาวิชาชีพ ประกอบกับโครงสร้างของครอบครัวที่มีแนวโน้มจากการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ (Nuclear family) มาเป็นครอบครัวเล็ก (Extended family) เป็นผลทำให้เด็กเล็กขาดแม่หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวดูแล สาเหตุอีกประการหนึ่ง ที่พ่อแม่นิยมส่งบุตรไปฝากไว้กับสถานปฐมวัยศึกษาหรือสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กก่อนเด็กอายุถึงเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ก็เนื่องจากอิทธิพลของความเชื่อว่า ถ้าหากเด็กได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการเร็วมากเท่าใด ก็จะเป็นเครื่องประกันความสำเร็จของการเรียนในโรงเรียนภายหลังมากขึ้นเท่านั้น

การดำเนินงานของสถานปฐมวัยศึกษา หรือสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็ก มีลักษณะแตกต่างกันไปตามนโยบายและกำลังของการลงทุนงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองจะเลือกใช้บริการตามสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว หรือตามความสะดวกของสถานที่และการเดินทาง หรือตามปรัชญาของสถานศึกษาที่ตนพอใจ

1.4 การจัดการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การจัดการพัฒนาเด็กปฐมวัย อธิบายได้ตามหลักการ รูปแบบการจัดตั้ง จุดมุ่งหมายของการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็ก แนวทางการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 หลักการ

- 1) เด็กไทยทุกคน ไม่ว่าจะเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือในสภาพใด มีสิทธิ์ที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาและเตรียมความพร้อม ก่อนที่จะเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา
- 2) เด็กควรได้รับการตอบสนองตามความต้องการพื้นฐาน
- 3) เด็กควรได้รับการพัฒนาการรอบด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และสังคม

4) การจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ควรมีความสอดคล้องกับธรรมชาติพัฒนาการของเด็ก สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย

1.4.2 รูปแบบของการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก

รูปแบบการจัดของสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็ก จัดได้ทั้งระบบในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เช่น จัดชั้นอนุบาล ชั้นเด็กเล็ก ศูนย์โภชนาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์เคลื่อนที่เพื่อพัฒนาเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดในบ้านเลี้ยงเด็ก เป็นต้น เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถเลือกทางเลือกเพื่อพัฒนาบุตรหลานของตนได้ตามความเหมาะสม

ก. รูปแบบของการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กจำแนกตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1) สถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กที่ดำเนินงานโดยรัฐบาล จัดขึ้นเพื่อให้บริการสำหรับเด็กที่พ่อแม่ทำงานในเวลากลางวัน การดำเนินงานเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆของรัฐ ซึ่งอาศัยเงินงบประมาณของประเทศ ส่วนหนึ่งจัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ การจ้างบุคลากร ค่าวัสดุสิ่งของต่างๆ รวมถึงค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารประจำวันสำหรับเด็กและสิ่งจำเป็นอื่นๆ เช่น ของเล่น หรือสวัสดิการสำหรับเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

2) สถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กที่ดำเนินงานโดยเอกชน เป็นการจัดขึ้นมาโดยเงินทุนของเอกชน แต่เคยได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลโดยการขออนุญาตจัดตั้ง ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และอยู่ภายใต้คำแนะนำของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเขตที่ตั้ง สุขลักษณะ ความปลอดภัยเกี่ยวกับอัคคีภัย รูปแบบของตัวอาคาร การวางแผนเกี่ยวกับสุขอนามัยและสภาพแวดล้อมที่ทำการ นอกจากนี้ ยังต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อื่นๆที่กฎหมายกำหนดไว้

3) สถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กที่จัดตั้งโดยชุมชน มีคณะบุคคลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในรูปแบบของกรรมการ ลักษณะของการบริหารศูนย์ก็จะขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของกรรมการแต่ละศูนย์ก็จะมีระบบไม่เหมือนกัน หน่วยงานประเภทนี้ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม การจัดประเภทนี้เป็นการจัดโดยหน่วยงานที่มีขนาดเล็ก ผู้รับผิดชอบอาจเป็นบุคคลเพียงคนเดียว หรือในรูปแบบของคณะกรรมการการศึกษา การบริหารจะเป็นในแนวที่ผู้บริหารพอใจและเหมาะสมเฉพาะหน่วยงานนั้น

ข. รูปแบบของการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กจำแนกตามวัตถุประสงค์

สำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบในการขออนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชน ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 คือ กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. สถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนแบบธุรกิจ
2. สถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนแบบการกุศล
3. สถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนแบบกึ่งธุรกิจกึ่งการกุศล
4. สถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนแบบกึ่งธุรกิจกึ่งสวัสดิการ

1. การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแบบธุรกิจ แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1.1 แบบธุรกิจประเภทพอใช้ ผู้ขอจัดตั้งต้องพิจารณาจากสภาพปัญหาและฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนที่มีฐานะรายได้ของครอบครัวไม่สูงนัก สถานที่อาจตัดแปลงต่อเติมจากอาคารเดิมไม่ต้องลงทุนมาก การจัดภายในอาคาร การใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งที่สวยงามแบบประหยัด หรือคัดแปลงจัดทำหรือประดิษฐ์ขึ้นใช้เอง สามารถใช้ทุนส่วนตัวของผู้ประกอบการตามลำพัง

1.2 แบบธุรกิจประเภทปานกลาง ผู้ขอจัดตั้งหรือผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาชุมชนที่มีประชากรอยู่หนาแน่นพอประมาณ การจัดอาคารสถานที่ควรเป็นบ้านที่อยู่ใกล้ชุมชน มีบริเวณล้อมรอบเรียบร้อย สถานที่สะอาด และอาจเป็นการต่อเติมอาคารที่พักเพื่อดำเนินการ

1.3 แบบธุรกิจประเภทดี ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กแบบนี้ ส่วนมากเป็นในรูปนิติบุคคล เป็นมูลนิธิ สมาคม หรือบริษัทจำกัด โดยมีหุ้นส่วนหรือโครงการกู้ยืมเงินจากธนาคารมาก่อสร้างอาคาร การสร้างจึงเป็นรูปแบบที่สวยงามทันสมัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างแข็งแรงสวยงาม ปลอดภัยต่อสุขภาพเด็ก

1.4 แบบธุรกิจประเภทดีมาก ผู้ประกอบการที่มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กประเภทนี้ ต้องพิจารณาถึงสถานที่ในชุมชนเป็นอันดับแรก ต้องเป็นชุมชนที่ค่อนข้างหนาแน่น มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาก การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กแบบนี้ มักเป็นธุรกิจแบบหุ้นส่วน บริษัท เป็นนิติบุคคล การก่อสร้างอาคารสถานที่มักจะดำเนินการร่วมกับธุรกิจประเภทอื่น เช่น โรงพยาบาลเอกชน หรือคลินิกที่เปิดบริการหลายด้าน

2. การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแบบการกุศล

การจัดแบบนี้เป็นการจัดที่มีจุดมุ่งหมายให้บริการแก่ชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน สภาพปัญหาทางสังคมมีมากอาจเกิดจากปัญหาเดียวหรือหลายปัญหา เช่น ครอบครัวแตกแยก มารดาถูกสามีทอดทิ้ง บิดามารดาติดยาเสพติด ต้องโทษจำขังและไม่มีอาชีพแน่นอน ไม่มีคนเลี้ยงดูบุตรขณะออกไปประกอบอาชีพ เด็กถูกทิ้ง บิดามารดาเจ็บป่วยเรื้อรังไร้คนช่วยดูแลบุตร มักเป็นปัญหาที่มีทอดทิ้งเด็กไว้เป็นภาระของสังคม จึงต้องจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กแบบมุ่งการกุศล เช่นเดียวกับที่รัฐบาลได้ช่วยเหลือสงเคราะห์มาก่อนแล้ว

3. การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแบบกึ่งธุรกิจกึ่งการกุศล

การจัดแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก แต่อาจมีเงินพอจะจ่ายค่าบริการได้บ้าง ผู้ประกอบการต้องพิจารณาความต้องการของผู้ใช้บริการว่าอยู่บริเวณสถานที่ใด ส่วนมากต้องเป็นบริเวณชุมชนที่มีผู้อาศัยหนาแน่น ย่านธุรกิจการค้า การจัดตั้งสถานเลี้ยงเด็กต้องคำนึงถึงทุนทรัพย์ของผู้ประกอบการ อาคารสถานที่ อาจคิดแปลงเล็กน้อยเพื่อการดำเนินการ อาจต้องขออนุญาตจัดตั้งในรูปของมูลนิธิ มีคณะกรรมการดำเนินงาน มูลนิธิจัดจ้างบุคลากรและหาอาสาสมัครมาเป็นเจ้าหน้าที่บ้าง เสริมการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ตามปกติ ต้องมีวิธีการหารายได้มาเป็นทุนในการบริหารงาน เพราะส่วนหนึ่งให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเป็นการกุศล แต่สำหรับผู้ปกครองที่สามารถจ่ายค่าบริการ ก็มีการเก็บในอัตราต่ำกว่าที่อื่น

4. การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแบบกึ่งธุรกิจกึ่งสวัสดิการ

การจัดแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือพนักงานหรือจัดเป็นสวัสดิการ และรับบุตรของบุคคลภายนอกด้วย การพิจารณาสถานที่เป็นเรื่องสำคัญ เช่น ใกล้โรงพยาบาลเอกชน ใกล้โรงงาน หรือบริษัทที่มีพนักงานจำนวนมาก เพื่อช่วยให้บิดามารดาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ หรือพนักงานที่มีความจำเป็นมีปัญหาทางครอบครัวและสังคม ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ ในการเก็บค่าบริการอาจต่ำกว่าบุตรของบุคคลภายนอก

ก. รูปแบบของการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กจำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มที่ 1 สถานที่ที่รับดูแลและเลี้ยงเด็กเล็ก(Nursery) มักเป็นเด็กแรกเกิดจนถึง 2 ปี เป็นบริการดูแลเด็กจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ศูนย์ดูแลเด็ก (Child care centers) เป็นสถานที่รับดูแลเด็ก เพื่อการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ที่ต้องทำงานกลางวัน โดยศูนย์จะเน้นการเลี้ยงดูแก่เด็กมากกว่าการให้การศึกษา วัยของเด็กที่รับดูแลอาจเริ่มตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นไปจนถึงประมาณ 2 ปี หรือรับเฉพาะเด็กเล็ก บริการอาจจัดให้เฉพาะกลางวันเรียกว่า ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน (Day-care center) หรือตลอด 24 ชั่วโมง

2. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family day care) เป็นครอบครัวที่เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเล็กๆ รับเด็กประมาณ 7-12 คน อาจเป็นลูกญาติ ลูกเพื่อน ลูกเพื่อนบ้าน โดยเลี้ยงไปควบคู่กับลูกตนเอง การดูแลเรื่องการกินอยู่ตามปกติ การรับดูแลอาจดูแลทั้งวันหรือดูแลเป็นชั่วโมง เฉพาะช่วงเวลาที่ผู้ปกครองไปธุระก็ได้

กลุ่มที่ 2 โรงเรียนเตรียมก่อนเข้าอนุบาล เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเตรียมเด็กในการเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล ได้แก่

1. โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) เป็นโรงเรียนที่จัดสำหรับเด็กอายุ 2-4 ขวบ บางแห่งอาจรับอายุต่ำกว่า 2 ขวบ การจัดบริการเน้นการดูแลแก่เด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม และการมีสุขภาพดี เปิดรับเลี้ยงตั้งแต่ครึ่งวันถึงเต็มวัน เด็กจะได้เล่นและมีการเรียนไปพร้อมๆ กัน เป้าหมายของการดูแลอยู่ที่การพัฒนาสังคมและสติปัญญาสำหรับเด็ก เราจึงเรียกโรงเรียนลักษณะนี้ว่า โรงเรียนเด็กเล็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย

2. โรงเรียนเตรียมอนุบาล (Pre kindergarten) ลักษณะเหมือนโรงเรียนเด็กเล็ก แต่เน้นการเตรียมตัวเด็กเพื่อเข้าเรียนชั้นอนุบาล รับเด็กอายุประมาณ 3 - 5 ขวบ

กลุ่มที่ 3 โรงเรียนอนุบาล เป็นบริการจัดการเรียนการสอน เพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา รับตั้งแต่อายุ 3-6 ขวบ มี 3 ชั้นเรียน คือ อนุบาล 1 อนุบาล 2 และอนุบาล 3 เป็นการจัดการศึกษาที่รัฐและเอกชนจัดทำขึ้น ไม่นับเป็นการศึกษาระดับบังคับ เช่น โรงเรียนอนุบาลสาธิต อีกลักษณะหนึ่งคือโรงเรียนอนุบาลที่เปิดในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจัดตั้งขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาเชิงวิชาการหรือเป็นไปตามความต้องการของสถาบันนั้นๆ

กลุ่มที่ 4 โรงเรียนเตรียมชั้น ป.1 (Pre-first grade หรือ junior first grade) เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนชั้นอนุบาล ได้เข้าเรียนเพื่อปรับตัวก่อนขึ้นชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 เปิดรับเด็กอายุ 6-7 ปี สำหรับประเทศไทยรู้จักกันในนาม “ชั้น ป. เตรียม”หรือเตรียมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มที่ 5 โรงเรียนสำหรับเด็กป่วย (Hospital school) โรงพยาบาลบางแห่ง จะจัดโรงเรียนในโรงพยาบาลสำหรับเด็ก เพื่อได้ศึกษาเล่าเรียนหรือทบทวนบทเรียน ขณะอยู่โรงพยาบาล สำหรับเด็กปฐมวัย จะจัดเป็นห้องเล่น (Play room) เป็นห้องที่จัดเตรียม ให้ประโยชน์สำหรับการศึกษาศึกษาของเด็ก เด็กได้มาเล่นและเรียนรู้ที่ห้องเล่นนี้ แต่บางครั้งผู้จัดอาจต้องไปบริการถึงเตียงหรือห้องเด็กป่วย ซึ่งจะใช้ในกรณีที่เด็กป่วยไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี เป็นโรงพยาบาลหนึ่งที่มีการจัดห้องเล่น และการบริการเครื่องเล่นที่เตียงโดยผู้สอนเป็นทั้งครูและพยาบาล ถ้าจัดลำดับของสถานศึกษาปฐมวัย จำแนกตามอายุเด็กได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. สถานเลี้ยงเด็ก(Nursery) เป็นสถานบริการการดูแลเด็กและให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองจัดสำหรับเด็กอายุ 2 ขวบแรก
2. โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) รับเด็กตั้งแต่ 2 ขวบ หรือ 1 ขวบครึ่ง ถึง 3 ขวบ ทำหน้าที่ในด้านการดูแล ส่งเสริมพัฒนาการร่างกาย จิตใจสังคม และภาษา
3. โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) รับตั้งแต่เด็กอายุ 3 ขวบ เป็นต้นไป

ง. รูปแบบของการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กจำแนกตามลักษณะของการให้บริการ

1. ประเภทฝากแบบประจำ คือ บิดามารดานำมาฝากเลี้ยงประจำทั้งกลางวันและกลางคืน โดยบิดามารดาคอยติดตามเยี่ยม อาจเป็นเดือน เป็นปี

2. ประเภทฝากเลี้ยงกลางวัน บิดามารดานำมาฝากเฉพาะกลางวัน เมื่อเย็นลงจะมารับกลับ และส่งใหม่ในวันรุ่งขึ้น
3. ประเภทฝากเลี้ยงเฉพาะวันราชการ ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ บิดามารดาได้รับกลับไปเลี้ยงดูเองเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์หรือวันหยุดราชการ
4. ประเภทฝากเลี้ยงบางครั้งบางคราว หรืออาจฝากระยะสั้น เพียงแค่ฝากเมื่อจะไปจ่ายตลาด ประชุม มีนัด หรือเมื่อมีญาติเจ็บป่วยต้องดูแล ฯลฯ
แต่ทั้งหมดนี้อาจมีการยืดหยุ่นรวมกันได้ แล้วแต่ความต้องการของชุมชน

1.4.3 จุดมุ่งหมายในการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็ก

เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนารอบด้านอย่างเหมาะสมตามวัย ได้แก่

1. ด้านร่างกาย มุ่งส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้มีสุขภาพดี มีสุขนิสัยดี รู้จักรักษาความสะอาด และมีอัตราการเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย
2. ด้านอารมณ์จิตใจ มุ่งให้เด็กเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีอัตมโนทัศน์ที่ดีต่อตนเอง มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส
3. ด้านสังคม มุ่งให้เด็กรู้จักปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก และรู้จักวางตัวอย่างเหมาะสม
4. ด้านสติปัญญา มุ่งให้เด็กเป็นผู้ใฝ่รู้ รู้จักแสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการคิด มีอัตรานิจนัยที่ดี

1.4.4 แนวการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

1. จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กพัฒนาผ่านทางการเล่น การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และให้เด็กเกิดการเรียนรู้ไปตามธรรมชาติ
2. จัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศใกล้เคียงกับบ้าน และสอดคล้องกับสภาพของชุมชน
3. สร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของเด็กให้เป็นไปอย่างอบอุ่น
4. จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มและตัดสินใจ
5. จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
6. จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและทันต่อเหตุการณ์ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเหมาะสมตามวัย
7. จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้มีความหลากหลาย เน้นกระบวนการคิด และส่งเสริม

ความคิดสร้างสรรค์

8. จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เด็กฝึกปฏิบัติในวิถีชีวิตจนเป็นนิสัย
9. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เด็ก

1.4.5 แนวการประเมินผลการศึกษา

ผู้ประเมินควรเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด และรู้จักเด็กดีพอ การประเมินควรทำต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยคำนึงถึงการประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมของเด็กก่อนเข้าสู่ระดับประถมศึกษา แนวทางการประเมินมีดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กให้ครบทุกพัฒนาการ
2. ใช้วิธีการประเมินหลายรูปแบบ เช่น การสนทนา การสังเกต การรวบรวมผลงานเด็ก ฯลฯ
3. เน้นการประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ว่าได้เปลี่ยนแปลงอย่างไร
4. นำผลการประเมินมาจัดประสบการณ์และกิจกรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ
5. กิจกรรมที่ประเมิน ควรเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก
6. การประเมินไม่ควรเป็นทางการ และไม่ควรรู้แบบฟอร์มที่ยุ่งยาก ซึ่งจะเป็นภาระกับผู้ทำการประเมิน
7. ให้มีรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบถึงความก้าวหน้าหรือปัญหาทางพัฒนาการของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน เพื่อจะได้ช่วยกันพัฒนาเด็กหรือช่วยกันแก้ปัญหาได้ทันการ

สรุป เด็กทุกคนควรได้รับการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นของชีวิต ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และด้านสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานที่ที่สามารถพัฒนาเด็กได้ตามที่กำหนดไว้ โดยมีรูปแบบการให้บริการที่แตกต่างกัน เช่น แตกต่างกันตามประเภทของหน่วยงานที่รับผิดชอบ แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน แตกต่างกันตามการแบ่งอายุเด็ก และแตกต่างกันตามลักษณะการให้บริการ อย่างไรก็ตาม รูปแบบการให้บริการที่หลากหลายนั้น ก็ควรมีความเหมาะสมและทั่วถึง

2. อนามัยสิ่งแวดล้อมในศูนย์เด็กเล็ก

อนามัยสิ่งแวดล้อมในศูนย์เด็กเล็ก (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, 2550) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการ และส่งเสริมความปลอดภัยของเด็กๆและผู้ปฏิบัติงานในศูนย์เด็กเล็ก ดังนั้น

จึงต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดเป็นโอกาสในการส่งเสริมและพัฒนาตัวบุคคล คือ ทั้งตัวเด็กและผู้ดูแลเด็ก ให้มีชีวิตอยู่ในศูนย์เด็กเล็กได้อย่างมีความสุข สะดวก สบาย และปลอดภัย ส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น อนามัยสิ่งแวดล้อมในศูนย์เด็กเล็ก ประกอบด้วยเรื่องของ สถานที่ตั้ง อาคาร พื้นที่ใช้สอย สิ่งแวดล้อม ภายในและภายนอกอาคาร และสนามเด็กเล่น เป็นต้น

2.1 สถานที่ตั้ง

1. ควรอยู่ในบริเวณชุมชน หรือไม่ไกลเกินกว่า 2 กิโลเมตรจากชุมชน และการเดินทางสะดวก
2. พื้นที่มีขนาดเหมาะสม และไม่เป็นพื้นที่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น สถานีขนส่งแก๊ส ปั๊มน้ำมัน บริเวณที่มีสารพิษหรือสารเคมี มีมลภาวะทางอากาศ แสงและเสียงที่มากเกินไป เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ตลาดสด หรือบริเวณที่มีกลิ่นเหม็นรบกวน หากไม่สามารถเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ ตามมาตรฐานความจำเป็นและความเหมาะสม
3. ไม่ควรอยู่ใกล้ทางรถไฟหรือถนนสายใหญ่ๆที่มีการจราจรคับคั่ง เพราะอาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย รวมถึงฝุ่น คิว้น หากจำเป็นต้องสร้างควรห่างจากแนวถนนไม่น้อยกว่า 20 เมตร และมีรั้วป้องกันอันตราย
4. พื้นดินควรเป็นดินที่สามารถรับน้ำหนักอาคารได้อย่างเหมาะสม ควรเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง
5. ควรปลูกต้นไม้ใหญ่ ช่วยกำบังร้อนและแสงแดด ควรมีระยะห่างจากตัวอาคารไม่น้อยกว่า 6 เมตร

2.2 อาคารและพื้นที่ใช้สอย

1. ตัวอาคารควรสูงไม่เกิน 2 ชั้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้นต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติเหตุต่างๆที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสม ความสูงของตัวห้องไม่น้อยกว่า 2 เมตรนับจากพื้นถึงเพดาน
2. มีการระบายอากาศดี ตัวอาคารหันหน้าไปทางทิศทางที่รับลมได้สะดวก แสงแดดไม่รบกวนมากเกินไป
3. เสาภายในอาคารควรมีลักษณะกลมมน หากเป็นเหลี่ยมต้องมีวัสดุหุ้มห่อหุ้มรอบเสาความสูงเท่าตัวเด็ก เพื่อป้องกันการกระแทก
4. เนื้อที่ใช้สอยภายในอาคาร เฉลี่ย 2 ตร.ม. ต่อเด็ก 1 คน
5. พื้นที่ใช้สอยควรจัดเป็นสัดส่วน แบ่งเป็นห้องๆต่างๆ เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องครัว ห้อง

รับประทานอาหาร ห้องกิจกรรม ห้องพยาบาลและห้องนมแม่หรือมนมแม่ ฯลฯ

พื้นที่ใช้สอยต้องสะอาด ปลอดภัยและเพียงพอ เหมาะสมกับการทำกิจกรรมของเด็กๆ เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และนอน หากไม่สามารถแยกเป็นแต่ละห้องได้ อาจจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ใช้สอย

ก. การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์เด็กเล็ก

1. ห้องน้ำ ห้องส้วม สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ

1) ต้องจัดให้มีบริเวณที่อาบน้ำสำหรับเด็ก มีอุปกรณ์เครื่องใช้ตามความจำเป็น อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ แปรงพื้น ขนาด และระดับความสูงเหมาะสมกับตัวเด็ก

2) ต้องมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก

3) พื้นทำด้วยวัสดุที่ไม่ลื่น ทำความสะอาดได้ง่าย

4) โถส้วมต้องมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้น-ลงได้ง่าย โดยเฉลี่ยมี 1 ที่ต่อเด็ก 10-12 คน ห้องส้วมสำหรับเด็กไม่ต้องมีประตูปิด-เปิด หากมีจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจ และมีความสูงที่สามารถมองเห็นตัวเด็กได้จากภายนอก ทั้งนี้ไม่ควรอยู่ไกลจากห้องที่เด็กอยู่ หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร ต้องไม่อยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ขนาดของโถส้วมไม่เหมาะสมกับตัวเด็ก ต้องจัดหาอุปกรณ์เสริมและมีราวจับ ให้เด็กสามารถใช้ส้วมได้อย่างปลอดภัย

5) ห้องส้วมต้องมีน้ำสำหรับล้างทำความสะอาดส้วมและทำความสะอาดหลังขับถ่ายหรือสายชำระ รวมทั้งมีอ่างล้างมือในบริเวณห้องส้วมพร้อมสบู่ เพื่อให้เด็กได้ล้างมือให้สะอาดหลังจากการใช้ส้วมทุกครั้ง

6) ต้องจัดหาวัสดุกันลื่น เช่น แผ่นยางกันลื่น ใ้กับพื้นที่เสี่ยง ต้องหมั่นนำมาล้างทำความสะอาดและล้างแดดอ่อนๆ ให้แห้ง เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา และเป็นแหล่งหมักหมมของเชื้อโรค

2. ห้องครัว ควรอยู่ห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร มีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้างและเก็บภาชนะต่างๆที่ถูกสุขลักษณะ เน้นเรื่องความปลอดภัยและปลอดภัยเป็นสำคัญ ซึ่งมีหลักในการพิจารณา ดังนี้

1) ไม่อยู่ใกล้กับแหล่งโสโครกหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ

2) พื้นและผนังควรทำด้วยวัสดุเรียบ ไม่ดูดซึมน้ำ ทำความสะอาดง่าย แข็งแรง คงทน

3) ประตู หน้าต่าง ควรติดมุ้งลวดเพื่อป้องกันแมลงวันและสัตว์นำโรค มีแสงสว่างเพียงพอ และมีการระบายอากาศดี

4) โตะ แก้ว ชั้นวางของใช้ เครื่องครัวต่างๆ ต้องทำด้วยวัสดุที่คงทน ทำความสะอาดง่าย ไม่ดูดซึมน้ำ มีขนาดและความสูงพอเหมาะในการเตรียมปรุงอาหาร ซึ่งควรสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

5) จัดให้มีอ่างล้างมือ สบู่ และอ่างล้างภาชนะอุปกรณ์ในครัว แบบ 3 ตอน มีความสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร เพื่อความสะดวกขณะยืนปฏิบัติงาน โต้ะควรสูง 80-85 เซนติเมตร มีภาชนะใส่เศษอาหาร มีฝาปิดและแยกจากขยะแห้ง นำไปกำจัดทุกวัน

6) ที่เก็บอาหาร ควรมิดชิดสำหรับเก็บอาหารที่ต้องการให้สดอยู่เสมอ และตู้เก็บอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้ว ควรจะโปร่งและป้องกันแมลงวันได้

7) การกำจัดน้ำเสีย ควรมีรางระบายน้ำเสียไปยังท่อระบายน้ำหรือบ่อซึม มีตระแกรงกั้นเศษอาหารไม่ให้ตกค้างในรางน้ำ มีบ่อดักไขมันก่อนทิ้งน้ำลงสู่สาธารณะเพราะไขมันสลายตัวยาก จะติดค้างอยู่ตามรางระบายน้ำ ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและแมลงวันตอม

8) การกำจัดขยะ ต้องแยกเศษอาหารออกจากขยะแห้ง เก็บในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด ควรมีถุงพลาสติกกรองด้านในถังขยะ นำออกไปทิ้งภายนอกอาคารทุกวัน

3. ห้องรับประทานอาหาร คำนึงถึงความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญ อากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอกับจำนวนเด็ก โต้ะ แก้วมีสภาพแข็งแรงใช้งานได้ และขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก

4. ห้องกิจกรรม เป็นบริเวณสำหรับการเล่นและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ควรออกแบบให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แบบรวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อย เป็นการเล่นแบบสร้างสรรค์ และการเล่นที่ต้องเปียกหรือเลอะเทอะ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ

1) ของเล่นสำหรับเด็กในห้องกิจกรรม ต้องเลือกให้เหมาะสมกับอายุของเด็ก โดยคำนึงถึงความปลอดภัยจากของเล่นชนิดต่างๆ และมีการดูแลทำความสะอาดของเล่นทุกสัปดาห์ หรืออาจมากกว่านั้น ให้ดูตามความเหมาะสม เช่น กรณีที่มีเด็กเป็นหวัด การเล่นของเล่นร่วมกันจำเป็นต้องเช็ดทำความสะอาดของเล่นบ่อยขึ้น เพราะน้ำมูก น้ำลายของเด็กที่เป็นหวัดอาจติดอยู่ที่ของเล่นต่างๆ ทำให้เชื้อโรคแพร่กระจายสู่เด็กคนอื่นๆ ได้

2) โต้ะ แก้วสำหรับเด็ก ควรทำด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทำความสะอาดง่าย ไม่มีเหลี่ยมมุมที่แหลมคม สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกตามความต้องการ ต้องมีขนาดเหมาะสมและมีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็ก

5. ห้องพยาบาล ควรแยกเป็นสัดส่วน

1) มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น ต้องตรวจสอบควันทันทีของยาอยู่เสมอ

2) เด็กที่เจ็บป่วยจะต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา หากไม่สามารถจัดเป็นห้องพยาบาลได้ ให้กั้นพื้นที่เป็นมุมพยาบาลอย่างเป็นสัดส่วนและเหมาะสม และควรอยู่ห่างจากสิ่งรบกวนหรือเหตุรำคาญ

3) มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก และรักษาความสะอาดอยู่เสมอ

4) มีอ่างล้างมือและน้ำสำหรับล้างมือในห้องหรือบริเวณใกล้เคียง

6. ห้องนมแม่หรือมุมนมแม่ หากศูนย์เด็กเล็กแห่งใดรับเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี ควรจัดเตรียมห้องนมแม่หรือมุมนมแม่ เพื่อให้แม่สามารถให้น้ำนมแก่บุตรได้ หรือด้วยการเก็บน้ำนมฝากไว้ ดังนั้น ในห้องจึงควรมีตู้เย็นสำหรับเก็บน้ำนมแม่ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น โตะวางของ กระติกน้ำ ขวดน้ำ ฯลฯ มีอ่างล้างมือและสบู่สำหรับแม่ล้างทำความสะอาดมือก่อนและหลังให้นมบุตร หรืออาจจัดเตียงนอนให้นมบุตรด้วยก็ได้

ข. สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร

สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร เช่น บ้าน ใต้ ระเบียง ประตู หน้าต่าง ทางเข้า-ออกตัวอาคาร และสภาพแวดล้อม รวมถึงการจัดเก็บและรวบรวมขยะ ต้องให้ความสำคัญเช่นกัน

1. พื้น ควรใช้วัสดุเรียบ รักษาความสะอาดง่าย หากเป็นพื้นกระดานก็ไม่ควรลงน้ำมัน ชัดเงา ซึ่งอาจลื่นและฝุ่นจับง่าย ถ้าพื้นเป็นปูนซีเมนต์ ความสูงของพื้นควรสูงกว่าระดับพื้นดินไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร หากเป็นพื้นไม้ ควรยกระดับสูงกว่าพื้นดินไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร

2. ผนัง ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย ทาสีอ่อนๆ ทำให้ห้องสว่างขึ้น ไม่ควรขัดเงา จะเกิดแสงสะท้อนทำให้ระคายเคืองสายตาได้ ผนังที่ต่ำกว่าขอบหน้าต่างควรทาสีเข้ม

3. เพดาน ควรมีความสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 2 เมตร และทาสีอ่อน ช่วยให้ห้องสว่างขึ้น

4. หลังคา มีความลาดพอสมควร หรือประมาณ 30 องศา ไม่ควรมุงด้วยสังกะสีหรือโลหะ จะทำให้ร้อนมาก และเมื่อฝนตกจะเกิดเสียงดังรบกวน

5. ชายคาและกันสาด ยื่นออกไปจากฝาประมาณ 1.5-2 เมตร

6. บันได ไม่ลาดหรือชันเกินไป ควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.5 เมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นต้องมีลูกกรงและราวบันไดที่มีขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ เช่น ปิดกั้นช่องบันไดและช่องลูกกรงบันได (ช่องที่เป็นช่วงอันตรายอยู่ระหว่าง 9-23 เซนติเมตร

7. ระเบียง มีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร หากมีที่นั่งตามระเบียง ควรมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงสูงกว่าที่นั่งไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร ต้องตรวจสอบสภาพการใช้งานให้ปลอดภัยอยู่เสมอ

8. ประตู หน้าต่าง ต้องแข็งแรง ใช้งานได้ดี มีขนาดและจำนวนพอเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ห้อง ความสูงของหน้าต่างประมาณ 80 เซนติเมตรจากพื้น มีความกว้างและความสูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใดๆมาปิดกั้นช่องทางลมและแสงสว่าง ประตูต้องกว้างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร สูงไม่น้อยกว่า 1.9 เมตร

9. ทางเข้า-ออกตัวอาคาร ประตูมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร และมีความสูงไม่น้อยกว่า 2 เมตร หรือมีความกว้างที่สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวกเมื่อเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งทางเข้า-ออกควรมีอย่างน้อย 2 ทาง มีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร หากมีทางเข้า-ออกเพียงทางเดียว ควรมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร และต้องมีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุ

10. สภาพแวดล้อมและที่กักเก็บขยะ เน้นความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ ไม่ควรมีฝุ่นละอองหรือวางสิ่งของระเกะระกะ นำขยะออกทิ้งภายนอกอาคารทุกวัน และต้องจัดเก็บรวบรวมให้มีขีดเพื่อป้องกันแมลงและพาหะนำโรค รวมถึงการรื้อค้นของสุนัขและคน

ค. สนามเด็กเล่น

ต้องปรับพื้นให้เรียบ ไม่มีหลุม บ่อ ก้อนอิฐ หิน หรือตอไม้ พื้นสนามควรเป็นทราย หญ้า หรือปูด้วยวัสดุยึดหยุ่นกันกระแทกได้ มีการระบายน้ำได้ดี ไม่มีฝุ่นในฤดูแล้ง หรือเป็นโคลนในฤดูฝน ริมสนามควรปลูกต้นไม้ใหญ่ ใบหนา สามารถให้ร่มเงา มีการดูแล ซ่อมแซมเครื่องเล่นสนามให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานอยู่เสมอ หากมีเครื่องเล่นใดชำรุด ให้ยกออกจากบริเวณสนามเด็กเล่น หรือหาสิ่งปิดกั้นไม่ให้เด็กเข้าไปเล่น

1. พื้นสนามมีความสำคัญมากต่อความปลอดภัย พื้นสนามที่ดีควรทำด้วยวัสดุที่อ่อนนุ่ม มั่นคง แข็งแรง แต่สามารถดูดซับพลังงานได้ เช่น ทราย ต้องมีความหนาไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร สำหรับเครื่องเล่นที่มีความสูงไม่เกิน 1.2 เมตร พื้นทรายต้องมีความหนาไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร นอกจากนี้พื้นสนามอาจทำด้วยยางสังเคราะห์ ซึ่งต้องมีความหนา 4 เซนติเมตร สำหรับเครื่องเล่นที่สูงไม่เกิน 1.2 เมตร หากเครื่องเล่นสูง 1.8 เมตร ต้องใช้ยางสังเคราะห์หนาถึง 6.5 เซนติเมตร

2. การระบายน้ำ พื้นสนามไม่มีน้ำขัง ต้องต่อท่อระบายน้ำภายใต้ผิวพื้นที่ที่จะติดตั้งเครื่องเล่นสนาม เพื่อการระบายน้ำได้ดีเมื่อฝนตก โดยมีความลาดเอียงของการปูพื้นสนาม อย่างน้อย 1 : 200 (ระยะ 2 เมตร ยกสูง 1 เซนติเมตร)

3. การวางเครื่องเล่นสนาม ต้องคำนึงถึงการวางผัง ความหนาแน่นของเครื่องเล่น พื้นที่ว่าง ระยะห่างของเครื่องเล่น ทิศทางของเครื่องเล่นและชนิดของเครื่องเล่น และยังคำนึงถึงระยะว่างอิสระ พื้นที่การสัญจร และพื้นที่การตก จะต้องไม่มีสิ่งกีดขวางเมื่อเด็กตกจากเครื่องเล่น ควรมีพื้นที่ 1.5 เมตร โดยรอบเครื่องเล่นที่มีพื้นยกระดับสูงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 เมตร หากสูงเกินกว่านี้ ควรมีพื้นที่การตกเป็น 1.8 เมตร โดยรอบ

4. เครื่องเล่นสนาม ต้องเป็นเครื่องเล่นที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับอายุของเด็ก หากความสูงของพื้นยกระดับที่มีความสูงมากกว่า 50-75 เซนติเมตร ต้องมีราวกันตกหรือผนังกันตก เครื่องเล่นควรมี

ระยะความสูงจากพื้นสนามถึงพื้นยกระดับของเครื่องเล่นไม่เกิน 1.2 เมตร หากเครื่องเล่นชนิดนั้นๆมีบันได และราวบันได ต้องคำนึงถึงระยะก้าว ระยะโหน เส้นผ่านศูนย์กลางของราวจับ ช่องว่างต่างๆ มีรายละเอียดที่ต้องระวังดังนี้

- 1) ช่องว่างของบันได หรือช่องต่างๆ ต้องเล็กกว่าศีรษะเด็กจะลอดเข้าไปได้ หรือใหญ่พอที่ศีรษะจะไม่เข้าไปติดค้าง ซึ่งช่องต้องมีขนาดน้อยกว่า 9 เซนติเมตร หรือมากกว่า 23 เซนติเมตร
- 2) ราวจับ ต้องมีเส้นผ่านศูนย์กลางอยู่ระหว่าง 19-38 เซนติเมตร
- 3) ช่องว่างของพื้นที่ป้องกันเท้าหรือขาเข้าไปติด จะต้องมีช่องว่างไม่เกินกว่า 3 เซนติเมตร
- 4) ช่องว่างของพื้นที่ป้องกันนิ้วเข้าไปติด โดยการแยกหรือลอค โดยไม่มีช่องว่างอยู่ที่ขนาด 0.5-1.2 เซนติเมตร
- 5) น็อต-สกรูที่ใช้ยึดเครื่องเล่นสนาม ต้องเป็นระบบกันคลาย ออกแบบให้ซ่อนหัวน็อตหรือปลายตัดหัวน็อตที่มีส่วนยื่นไม่เกิน 8 มิลลิเมตร
- 6) วัสดุที่ใช้ต้องไม่เป็นพิษ หรือมีสารโลหะหนักเจือปนเกินกว่าค่ามาตรฐานของเล่นกำหนด

5. การติดตั้งเครื่องเล่นสนาม เครื่องเล่นต้องสามารถรับแรงสูงสุดที่กระทำต่อตำแหน่งที่ออกแบบสำหรับใช้งาน ต้องไม่เกิดการพลิกคว่ำ เอียง เลื่อน หรือเคลื่อนตัวได้ หัวใจของความสำคัญคือความแข็งแรงในการยึดหรือฝังฐานของเครื่องเล่นสนาม ซึ่งเครื่องเล่นแต่ละชนิดจะถูกออกแบบฐานรากที่มีขนาดและความลึกแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับน้ำหนักและแรงที่กระทำกับเครื่องเล่นสนามนั้นๆ

6. การตรวจสอบซ่อมบำรุงและรักษา ให้มีการตรวจสอบเครื่องเล่นและอุปกรณ์เครื่องเล่นสนามทุกวัน และตรวจสอบพร้อมบันทึกเป็นหลักฐานทุก 3 เดือน โดยเจ้าหน้าที่ของสถานที่ตั้งเครื่องเล่นหรือศูนย์เด็กเล็ก และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญทางวิศวกรรมตรวจสอบและบันทึกเป็นหลักฐานทุกๆ

1 ปี

7. ผู้ดูแลเด็กต้องได้รับการอบรมให้มีความรู้ในการเล่น การใช้เครื่องเล่น การระวังการบาดเจ็บ และการปฐมพยาบาล นอกจากนี้ ยังต้องอบรมเจ้าหน้าที่ติดตั้งและตรวจสอบสนามเด็กเล่น รวมถึงเครื่องเล่นสนามด้วย

2.3 มาตรการด้านความปลอดภัย

ในเรื่องของความปลอดภัยและการเตรียมความพร้อมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับศูนย์เด็กเล็ก เนื่องจากเด็กๆยังไม่มีวุฒิภาวะที่จะดูแลสิ่งๆที่ควรคำนึงถึงคือ ป้องกันตนเองได้ ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการด้านความปลอดภัย เพื่อลดความเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กได้ สิ่งๆที่ควร

คำนึงถึงคือ

1. มีแสงสว่างเพียงพอ มองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดเจน เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ
2. มีระบบรักษาความปลอดภัย และเครื่องตัดไฟในอาคาร
3. มีเครื่องดับเพลิงชนิดคาร์บอนไดออกไซด์ แบบมือถือ อย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร โดยติดตั้งจากพื้นไม่เกิน 1.5 เมตร
4. ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร หากติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด ควรมีฝาปิดครอบ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง
5. หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องไฟฟ้าและอุปกรณ์ที่ทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่ายหรือแหลมคม
6. ตู้ยาหรือเวชภัณฑ์ ต้องวางไว้ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้และพ้นจากมือเด็ก อีกทั้งต้องตรวจสอบวันหมดอายุของยาทุกชนิด
7. ตู้ ชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ภายในอาคาร ต้องมั่นคง แข็งแรงและยึดติดผนัง หากวัสดุอุปกรณ์ใดที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก ต้องแยกเก็บให้พ้นมือเด็ก
8. ตู้ ชั้นเก็บของใช้ประจำตัวเด็ก ควรแยกหรือจัดเก็บเป็นสัดส่วนของเด็กแต่ละคน เช่น แปรงสีฟัน แก้วน้ำ ที่นอน หรือของใช้ประจำตัวอื่นๆ
9. ภาชนะ อุปกรณ์สำหรับรับประทานอาหาร ทำด้วยวัสดุที่ไม่มีสารพิษเจือปน ไม่มีลวดลายสีฉูดฉาดในส่วนที่ผสมอาหาร เช่น จาน ชาม ช้อน เพราะสีอาจลอกหลุดปนเปื้อนในอาหารได้
10. มีจุดรวบรวมขยะมูลฝอยที่มีฉีดยา ควรแยกออกจากอาคาร และต้องรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ป้องกันการหมักหมมเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค
11. บริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม ต้องมีรางระบายน้ำและไม่มีน้ำขังในรางระบาย
12. จัดเก็บสารเคมี น้ำยาทำความสะอาดในที่ที่ปลอดภัย พ้นจากมือเด็ก
13. ไม่มีหลุมหรือบ่อน้ำในบริเวณที่เด็กอยู่ หากมีต้องมีการป้องกัน เช่น ต้องทำรั้วกัน หรือสิ่งอื่นใดที่เด็กไม่สามารถเข้าไปใกล้หลุมหรือบ่อน้ำได้
14. ภายในอาคารและบริเวณโดยรอบศูนย์เด็กเล็ก ควรติดป้ายแสดงสัญลักษณ์หรือคำเตือนต่างๆ เช่น ป้ายบอกทางหนีไฟ ทางออกฉุกเฉิน แสดงจุดเสี่ยงอันตราย โทรศัพท์ฉุกเฉิน ผังและแผนที่อาคาร ฯลฯ ซึ่งสีก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ได้กำหนดไว้เป็นสากล คือ สีเพื่อความปลอดภัยและสีตัดดังนี้

สีแดง	ตัดสีขาว	หมายถึงหยุด
สีเหลือง	ตัดสีดำ	หมายถึงให้ระวัง/มีอันตราย
สีฟ้า	ตัดสีขาว	หมายถึงบังคับให้ปฏิบัติ/บังคับให้สวมเครื่อง ป้องกันส่วนบุคคล
สีเขียว	ตัดสีขาว	หมายถึงแสดงภาวะปลอดภัย

15. ติดสัญญาณเตือนภัย เช่น สัญญาณเสียง กระดิ่ง ซึ่งเสียงต้องดังได้ยินทั่วบริเวณ ศูนย์เด็กเล็ก
16. จัดซ่อมหนีไฟเป็นประจำทุกปี เพื่อฝึกให้เด็การู้จักการหนีภัย
17. ควรมีการประกันภัย เช่น ประกันอุบัติเหตุ ประกันอัคคีภัย
18. กรณีศูนย์เด็กเล็กอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ควรเตรียมความพร้อมเรื่องการให้ความช่วยเหลือเด็กจมน้ำ เช่น เชือก ห่วงยาง และความพร้อมของเจ้าหน้าที่
19. ตำรวจจุดเสี่ยงภัย การเกิดอุบัติเหตุ และหามาตรการป้องกัน
20. ติดแผนผังห้องและแผนที่อาคาร

นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมในการทำงานของบุคลากรให้เหมาะสม เพื่อให้ทำงานได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและส่งเสริมให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้น ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหรือจัดสถานที่และงานที่ปฏิบัติให้เหมาะสมกับบุคลากรด้วย

สรุป การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยคำนึงถึงอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ทั้งตัวเด็กและผู้ดูแลเด็ก เช่น สถานที่ตั้งของศูนย์เด็กเล็กไม่ควรไกลจากชุมชน ควรเดินทางสะดวก ห่างจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เช่น ปิมน้ำมัน แก๊ส ถนนสายใหญ่ที่มีการจราจรคับคั่งตลอดเวลา อาคารและพื้นที่ใช้สอยควรเป็นไปจามข้อกำหนดของกรมอนามัย เพื่อให้เด็กมีพื้นที่เพื่อการได้รับการพัฒนาในพัฒนาการด้านต่างๆ ทุกด้านและเป็นไปอย่างถูกสุขลักษณะอนามัย สนามเด็กเล่นที่มีเครื่องเล่นทุกชิ้นต้องสามารถส่งเสริมการพัฒนาร่างกายได้และมีความปลอดภัย รวมถึงต้องมีมาตรการความปลอดภัย เพื่อลดความเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกคน ได้รับการสนับสนุนพัฒนาการทุกๆ ด้านอย่างสมบูรณ์

3. เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาปฐมวัย ของ สมศ.

ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดไว้ใน มาตราที่ 18 และ 18(1) ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ดังนั้น ในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) โดยมีรูปแบบการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินเชิงปริมาณ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1.1-1.2 , 2.1-2.2 , 3.1-3.2 , 4.1-4.4 , 5.1-5.2
2. การประเมินเชิงปริมาณและเชิงพัฒนาการ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 8.2
3. การประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 6.1-6.6
4. การประเมินเชิงคุณภาพ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 7.1-7.5 , 8.1 , 9, 10 และ 12
5. การประเมินเชิงคุณภาพและการพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Better) ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 11

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่ง จำเป็นต้องศึกษาเกณฑ์ตามตัวบ่งชี้ต่างๆ ปฏิบัติให้ได้ตามเกณฑ์เหล่านั้น ดังมีรายละเอียดของแต่ละตัวบ่งชี้ และความหมายของเกณฑ์สำคัญ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดของตัวบ่งชี้ และความหมายของเกณฑ์สำคัญ ตามข้อกำหนดของ สมศ.

ตัวบ่งชี้ที่	เกณฑ์สำคัญ	ความหมายของเกณฑ์สำคัญ
การประเมินเชิงปริมาณ		
ตัวบ่งชี้ที่ 1.1	เด็กมีสุขภาพกายสมวัย	เด็กมีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง เจริญเติบโตอย่างปกติ ระบบต่างๆ ของร่างกายสามารถทำงานได้อย่างปกติและมีประสิทธิภาพ
ตัวบ่งชี้ที่ 1.2	เด็กมีสุขอนามัยสมวัย	เด็กสามารถดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของตนเองได้ เหมาะสมตามวัย ซึ่งจะทำให้เด็กมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเป็นระเบียบ ปราศจากโรค มีความปลอดภัยและไม่เสี่ยงต่อ อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่างๆ
ตัวบ่งชี้ที่ 2.1	เด็กมีสุขภาพจิตสมวัย	เด็กแสดงความตระหนักในตนเอง มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จได้เหมาะสมตามวัย และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น แสดงถึงสภาวะของจิตใจที่มีความสดชื่น แจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ให้มั่นคงเป็นปกติ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้
ตัวบ่งชี้ที่ 2.2	เด็กมีสุนทรียภาพสมวัย	เด็กแสดงความชื่นชมและตอบสนองต่อศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหวชื่นชมและซาบซึ้งต่อธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ แสดงถึงความรู้สึกที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้รับการฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะ ลักษณะนิสัย และเป็นรสนิยมในแต่ละบุคคล
ตัวบ่งชี้ที่ 3.1	เด็กมีวินัยและรู้ผิดชอบชั่วดีสมวัย	เด็กสามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของสถานศึกษา ในสิ่งที่ตั้งถามและสามารถบอกเหตุผลสะท้อนความเข้าใจว่าการกระทำใดถูกหรือผิดเพื่อฝึกฝนการดำเนินชีวิตให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ตัวบ่งชี้ที่	เกณฑ์สำคัญ	ความหมายของเกณฑ์สำคัญ
ตัวบ่งชี้ที่ 3.2	เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้	เด็กมีความสามารถในการติดต่อและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถปรับตัวจากการพึ่งพาผู้ใหญ่ไปสู่การพึ่งพาตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้
ตัวบ่งชี้ที่ 4.1	เด็กมีความใฝ่รู้สมวัย	เด็กรักการอ่านและสนใจใฝ่รู้ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว มีความต้องการในการเรียนรู้เรื่องที่ตนสนใจ มุ่งมั่นที่จะเรียนรู้อย่างเหมาะสมตามวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 4.2	เด็กมีการเรียนรู้ด้วยตนเองสมวัย	เด็กสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ จากกระบวนการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีการพัฒนาความสามารถในการรับรู้ จดจำ รู้คิด รู้เหตุผล และแก้ปัญหาได้ตามวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 4.3	เด็กมีทักษะในการสื่อสารสมวัย	เด็กมีความเข้าใจและใช้ภาษาสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจด้วยภาษาพูด ท่าทาง สัญลักษณ์ สามารถสะท้อนความคิดและความรู้สึกภายในของเด็กได้อย่างเที่ยงตรง เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลอื่นในสังคมหรือในกลุ่มได้อย่างถูกต้อง
ตัวบ่งชี้ที่ 4.4	เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์สมวัย	เด็กสามารถสร้างภาพขึ้นในจิตใจ คาดเดาหรือคาดหมายว่าสิ่งนั้นน่าจะเป็นอย่างไร สามารถคิดได้หลากหลายและคิดในสิ่งที่แปลกใหม่จากเดิม จนนำไปสู่การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่ รูปแบบความคิดใหม่ หรือกระบวนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ตามวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 5.1	เด็กมีทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการทุกด้านสมวัย	เด็กมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการสร้างองค์ความรู้ตามพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญาสมวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 5.2	เด็กมีความรู้พื้นฐานตามพัฒนาการทุกด้านสมวัย	เด็กมีความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับตนเองและเรื่องราวรอบตัวตามพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคมและสติปัญญาสมวัย
การประเมินเชิงปริมาณและเชิงพัฒนาการ		
ตัวบ่งชี้ที่ 8.2	พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษา และต้นสังกัด <i>(สำหรับสถานศึกษาประเภทโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย)</i>	การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงที่ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อที่ 14 ระบุว่า “กำหนดให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้สถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่	เกณฑ์สำคัญ	ความหมายของเกณฑ์สำคัญ
ตัวบ่งชี้ที่ 8.2 (ต่อ)		จะสื่อคำเน้นการประกันคุณภาพภายในที่ครอบคลุมตัวบ่งชี้ตามกฎกระทรวงฯ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพภายในจากต้นสังกัดจะเป็นคะแนนที่สามารถสะท้อนประสิทธิผลของคุณภาพการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาได้
การประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ		
ตัวบ่งชี้ที่ 6.1	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านร่างกาย	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กจัดมวลประสบการณ์สำคัญให้เด็กได้เรียนรู้ โดยการเชื่อมโยง ผสมผสาน และสัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้อย่างมีความหมาย ทำให้เด็กมีความรู้ ความคิดรวบยอด ทักษะสำคัญต่างๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาทางร่างกายทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างเหมาะสมตามวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 6.2	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กจัดมวลประสบการณ์สำคัญให้เด็กได้เรียนรู้ โดยการเชื่อมโยง ผสมผสาน และสัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้อย่างมีความหมาย ทำให้เด็กมีความรู้ ความคิดรวบยอด ทักษะสำคัญต่างๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาทางอารมณ์และจิตใจอย่างเหมาะสมตามวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 6.3	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านสังคม	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กจัดมวลประสบการณ์สำคัญให้เด็กได้เรียนรู้ โดยการเชื่อมโยง ผสมผสาน และสัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้อย่างมีความหมาย ทำให้เด็กมีความรู้ความคิดรวบยอด ทักษะสำคัญต่างๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาทางสังคมอย่างเหมาะสมตามวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 6.4	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญา	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กจัดมวลประสบการณ์สำคัญให้เด็กได้เรียนรู้ โดยการเชื่อมโยง ผสมผสาน และสัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้อย่างมีความหมาย ทำให้เด็กมีความรู้ความคิดรวบยอด ทักษะสำคัญต่างๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาทางสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย
ตัวบ่งชี้ที่ 6.5	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กส่งเสริมความสัมพันธ์ทางบวกกับเด็กและครอบครัว	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเด็กและครอบครัวของเด็ก เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็กและทำให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ
ตัวบ่งชี้ที่ 6.6	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก	ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กสามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ และความแตกต่างเป็นรายบุคคลอย่างสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรมของเด็ก
การประเมินเชิงคุณภาพ		
ตัวบ่งชี้ที่ 7.1	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา	ความสำเร็จของการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการด้วยตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบที่กฎหมายกำหนด เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างคุ้มค่า

ตัวบ่งชี้ที่	เกณฑ์สำคัญ	ความหมายของเกณฑ์สำคัญ
ตัวบ่งชี้ที่ 7.2	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้มีครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กเพียงพอและมีคุณภาพ	ความสำเร็จของการบริหารจัดการให้มีครู/ผู้เลี้ยงดูเด็กเพียงพอเหมาะสม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้สามารถจัดการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล
ตัวบ่งชี้ที่ 7.3	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารให้เอื้อต่อการเรียนรู้ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ	ความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนองต่อความต้องการ ความสนใจของเด็ก และปลอดภัย
ตัวบ่งชี้ที่ 7.4	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในอาคารให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ	ความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนองต่อความต้องการ ความสนใจของเด็ก และปลอดภัย
ตัวบ่งชี้ที่ 7.5	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้มีมาตรการด้านความปลอดภัยและการป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก	ความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากร ในสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า เพื่อให้มีระบบการจัดการสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก
ตัวบ่งชี้ที่ 8.1	ประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา (สำหรับสถานศึกษาประเภทศูนย์พัฒนาเด็ก)	ความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย การประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ตัวบ่งชี้ที่ 9	ผลการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา	ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงานตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาซึ่งกำหนดไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้นและเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษาที่กำหนดเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษา โดย สมศ.จะประเมินตามอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนด
ตัวบ่งชี้ที่ 10	ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา	ผลการดำเนินงานตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานของสถานศึกษานั้นๆ เช่น โรงเรียนที่เน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ กีฬา วิถีพุทธ สองภาษา เป็นต้น

ตัวบ่งชี้ที่	เกณฑ์สำคัญ	ความหมายของเกณฑ์สำคัญ
ตัวบ่งชี้ที่ 12	ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	<p>สถานศึกษามีการกำหนดมาตรการที่นำมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่สถานศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สมศ. และ/หรือ หน่วยงานสนับสนุน เช่น สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น โดยกรณีสถานศึกษาของรัฐบาลควรมีการกำหนดมาตรการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามข้อตกลงในการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรกับรัฐบาลโดยพิจารณาตามผลการประเมินสถานศึกษาในรอบสอง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มที่ต้องพัฒนาไปสู่มาตรฐาน คือ สถานศึกษาที่มีผลการประเมินยังไม่ได้รับการรับรอง 2. กลุ่มที่ต้องยกมาตรฐาน คือ สถานศึกษาที่ได้รับการรับรองและมีผลการประเมินในระดับดี 3. กลุ่มที่ต้องรักษามาตรฐาน คือ สถานศึกษาที่ได้รับการรับรองและมีผลการประเมินในระดับดีมาก
การประเมินเชิงคุณภาพและการพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Better)		
ตัวบ่งชี้ที่ 11	ผลการดำเนินการ โครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา	<p>สถานศึกษามีการกำหนดมาตรการที่นำมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในสถานศึกษาและ/หรือ ชุมชนรอบสถานศึกษา โดยเน้นการแก้ปัญหาท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมทั้งสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม รวมทั้งมีการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการพัฒนาบุคลากร</p>

สรุป พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ โดยให้มีการประเมินหลายด้าน ได้แก่ การประเมินเชิงปริมาณ การประเมินเชิงพัฒนาการ การประเมินเชิงคุณภาพ และการประเมินเชิงพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Better) ซึ่งศูนย์เด็กเล็กทุกแห่งต้องศึกษาเกณฑ์และปฏิบัติให้ได้ตามเกณฑ์เหล่านั้น

4. การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก

สำหรับผู้ประกอบการที่สนใจจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถดำเนินการได้ โดยการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างเข้าใจ ตัวอย่างต่อไปนี้ เป็น กฎกระทรวง เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ที่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก วันที่ 22 สิงหาคม 2549 ความว่า

หมวด 1

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต และการขอรับใบแทนใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก

ข้อ 1 ผู้ใดประสงค์จะขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ให้ยื่นคำขอตามแบบที่ปลัดกระทรวง ประกาศกำหนด พร้อมแนบหลักฐานประกอบการขออนุญาต ดังต่อไปนี้

(1) หลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในสถานที่และอาคารที่จะขออนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ในกรณีที่สถานที่หรืออาคารเป็นของผู้อื่น ผู้ขอรับใบอนุญาตจะต้องมีหนังสือแสดงว่าได้รับความยินยอม จากเจ้าของสถานที่หรืออาคารด้วย

(2) แผนผังแสดงที่ตั้งของสถานรับเลี้ยงเด็ก

(3) แบบแปลนแผนผังอาคารภายในสถานที่ที่จะขออนุญาตจัดตั้ง พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้สอยอาคารและห้องต่าง ๆ ทุกห้อง

(4) ร่างระเบียบหรือข้อบังคับการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กตามข้อ 17 ในกรณีที่สถานรับเลี้ยงเด็กนั้นตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตติดต่อตั้งแต่สองจังหวัดขึ้นไป ให้ยื่นคำขอต่อ ปลัดกระทรวง สำหรับในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่นคำขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อ 2 ผู้ขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

(2) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อ เด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

(3) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำ โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษซึ่งไม่มีความผิดเกี่ยวกับเด็ก

(4) ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้กักจโรคหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็น ผู้ติดยาเสพติด

(5) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ในกรณีที่ผู้ขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นนิติบุคคล ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลนั้น ต้องมีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง

ข้อ 3 เมื่อได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานตามข้อ 1 แล้ว ให้ผู้รับคำขอตามข้อ 1

วรรคสอง ตรวจสอบคำขอและเอกสารหลักฐานนั้น และตรวจสอบด้วยว่าอาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม ตลอดจนผู้ดำเนินการ เจ้าหน้าที่ ระเบียบหรือข้อบังคับการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กนั้น มีลักษณะและคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายนี้หรือไม่ หากคำขอและเอกสารหลักฐาน อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม ผู้ดำเนินการ เจ้าหน้าที่ และระเบียบหรือข้อบังคับการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้ผู้รับคำขอออกใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตนั้น หากตรวจพบว่ามีข้อใดไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้แจ้งผู้ขอรับใบอนุญาตดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วน หากผู้ขอรับใบอนุญาตมิได้แก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วนภายในเวลาที่ผู้รับคำขอกำหนด ให้ผู้รับคำขอสั่งไม่อนุญาต เมื่อได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้รับใบอนุญาตเป็นเจ้าของกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กนั้น ใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันออกใบอนุญาต

ข้อ 4 ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กผู้ใดประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาตให้ยื่นคำขอต่อผู้ออกใบอนุญาตตามแบบที่ปลัดกระทรวงประกาศกำหนดก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุไม่น้อยกว่าสามสิบวัน เว้นแต่ในกรณีมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นคำขอต่อมกำหนดเวลาดังกล่าวได้ ให้ยื่นคำขอได้ก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กต่อไปจนกว่าผู้ออกใบอนุญาตจะสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาต ในการอนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ให้นำข้อ 3 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ระบุนรายละเอียดรายการต่ออายุไว้ทางด้านหลังของใบอนุญาตเดิมนั้นด้วย

ข้อ 5 ในกรณีที่ใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอต่อผู้ออกใบอนุญาตตามแบบที่ปลัดกระทรวงประกาศกำหนดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบการสูญหายหรือถูกทำลายหรือชำรุด พร้อมด้วยหลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนว่าใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลาย หรือนำใบอนุญาตที่ชำรุดแนบพร้อมคำขอใบแทนใบอนุญาต ให้ใช้ตามแบบใบอนุญาต โดยมีคำว่า “ใบแทน” กำกับไว้ที่มุมบนด้านขวา และให้มีวัน เดือน ปี ที่ออกใบ

แทน พร้อมทั้งลงลายมือชื่อผู้ออกใบอนุญาตหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ออกใบอนุญาต

ข้อ 6 ให้ผู้รับใบอนุญาตแสดงใบอนุญาต หรือใบแทนใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ณ ที่เปิดเผยและเห็นได้ง่ายในสถานรับเลี้ยงเด็กนั้น

ข้อ 7 ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กประสงค์จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขอาคารสถานรับเลี้ยงเด็ก ย้ายที่ตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ตลอดจนเปลี่ยนแปลงผู้ดำเนินการ ระเบียบหรือข้อบังคับการดำเนินงาน ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อผู้ออกใบอนุญาตหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเพื่อขอความเห็นชอบไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือย้าย แล้วแต่กรณี

หมวด 2

การดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็ก

ข้อ 8 ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตามข้อ 11 และข้อ 14 เพื่อทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้เลี้ยงดูเด็ก
- (2) ผู้ประกอบอาหาร
- (3) ผู้ทำความสะอาด

เจ้าหน้าที่คนหนึ่ง ๆ อาจทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง หรือหลายหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้ แต่ต้องมีความเหมาะสมตามจำนวนเด็ก

ข้อ 9 ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก อาจดำเนินการด้วยตนเอง หรืออาจจัดให้มีผู้ดำเนินการในกรณีที่ดำเนินการด้วยตนเอง ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กต้องมีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กปฐมวัย หรือมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยอย่างน้อยหนึ่งปี โดยมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่ปลัดกระทรวงกำหนด และมีความรู้เรื่องโภชนาการและอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี ผู้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 2 และต้องมีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กปฐมวัย หรือมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยอย่างน้อยหนึ่งปี โดยมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่ปลัดกระทรวงกำหนดและมีความรู้เรื่องโภชนาการและอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี

ข้อ 10 ผู้ดำเนินกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ดูแลความเป็นอยู่ของเด็กตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กด้วยความเมตตาและความเสมอภาค
- (2) แจ้งระเบียบหรือข้อบังคับการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กได้รับทราบ และสร้างความสัมพันธ์กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก
- (3) เปิดโอกาสให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กเยี่ยมชมสถานรับเลี้ยงเด็กตลอดจนการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็ก
- (4) สนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กในรูปของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ และการสร้างเครือข่ายกับชุมชน
- (5) จัดให้มีแพทย์หรือพยาบาล หรือสามารถติดต่อกับแพทย์หรือพยาบาลจากโรงพยาบาล สถานพยาบาล สถานีอนามัย หรือคลินิก ได้ทันทีเมื่อมีกรณีฉุกเฉิน
- (6) เป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามข้อ 8

ข้อ 11 ผู้เลี้ยงดูเด็กต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
- (2) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี ไม่มีประวัติการทำผิดต่อเด็กหรือละเมิดสิทธิเด็ก
- (3) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษซึ่งไม่เป็นความผิดเกี่ยวกับเด็ก
- (4) เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด โดยมีการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- (5) มีวุฒิภาวะและบุคลิกลักษณะเหมาะสมทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความขยันอดทน และมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติต่อเด็กด้วยความเมตตา ความอ่อนโยนที่จะเอื้ออำนวยต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กได้อย่างเหมาะสม
- (6) ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่ปลัดกระทรวงกำหนด

ข้อ 12 ผู้เลี้ยงดูเด็กมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ดูแลเด็กและปฏิบัติเป็นกิจวัตร เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต และพัฒนาการทุกด้านตามวัย
- (2) ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้เด็กได้พัฒนาด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อมกัน

- (3) บันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก
- (4) จัดสิ่งแวดล้อมให้มีความปลอดภัย และถูกสุขลักษณะเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กทุกด้าน
- (5) เป็นผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดา มารดา และสมาชิกในครอบครัวเพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของเด็กอย่างต่อเนื่อง

ข้อ 13 สถานรับเลี้ยงเด็ก จะต้องมีส่วนเลี้ยงดูเด็กอย่างน้อยคนหนึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลเด็ก ดังต่อไปนี้

- (1) เด็กอายุไม่เกินหนึ่งปี จำนวนไม่เกินสามคน
- (2) เด็กอายุตั้งแต่หนึ่งปีไม่เกินสามปี จำนวนไม่เกินหกคน
- (3) เด็กอายุตั้งแต่สามปีไม่เกินห้าปี จำนวนไม่เกินสิบคน
- (4) เด็กอายุตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป จำนวนไม่เกินสิบห้าคน

ข้อ 14 ผู้ประกอบอาหารต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 2 วรรคหนึ่ง และข้อ 11 (4) และมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี

ข้อ 15 ในการดำเนินการกิจการของสถานรับเลี้ยงเด็ก ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการพื้นฐานที่จำเป็นแก่สุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก และให้รวมถึงในเรื่องต่อไปนี้

- (1) จัดให้มีการปฐมนิเทศ การประชุม หรือการพบปะพูดคุยกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก
- (2) จัดอาหารและนมที่มีคุณภาพ มีสารอาหารครบถ้วน ให้เด็กรับประทานและดื่มด้วยปริมาณที่เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละมื้อ
- (3) ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็ก ทำบันทึกรายงานการพัฒนาร่างกายตามแบบของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือบันทึกสุขภาพแม่และเด็กตามแบบของกรมอนามัย หรือแบบบ่งชี้พฤติกรรมของเด็ก และให้คำแนะนำแก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กเรื่องภูมิคุ้มกันโรค มาตรการป้องกันโรคติดต่อ บันทึกการเจ็บป่วยและการดูแลรักษา และแจ้งให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กทราบเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง ในกรณีที่เด็กมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย ให้ปรึกษาหารือบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก เพื่อให้มีส่วนร่วมในการประเมินพัฒนาการเด็กด้วย
- (4) ในกรณีที่มีการระบาดของโรคติดต่อในชุมชน หรือท้องที่ที่สถานรับเลี้ยงเด็กตั้งอยู่ ต้องดำเนินการประสานงานกับหน่วยแพทย์ของโรงพยาบาล เพื่อให้เด็กในความดูแลสถานรับเลี้ยงเด็กได้รับวัคซีนป้องกันโรคนั้น
- (5) กรณีเด็กเจ็บป่วยต้องดูแลอย่างใกล้ชิด โดยให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นหรือนำเด็กไปพบแพทย์ และรายงานให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กทราบทันที

(6) จัดวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเหมาะสม ให้เด็กได้เคลื่อนไหวและพัฒนาประสาทสัมผัสทั้งห้า ตลอดจนให้เด็กได้เลือกกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจ และรู้จักอยู่ร่วมกันในสังคม

(7) ฝึกซ้อมวิธีป้องกันภัยพิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่และเด็กอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(8) อบรมเจ้าหน้าที่ในด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเกี่ยวกับอุบัติเหตุและการเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

(9) จัดเก็บข้อมูล หรือจัดทำทะเบียนบันทึกรายการ และแสดงรายละเอียดให้เป็นปัจจุบันดังต่อไปนี้

(ก) รายชื่อและประวัติของเด็ก

(ข) การเข้าและออกของเด็ก

(ค) จัดทำบันทึกประจำตัวเด็กเพื่อติดตามการเจริญเติบโต พัฒนาการ บริการสุขภาพ รวมถึงการป้องกันโรค

(ง) ตารางเวลาและรายการอาหารประจำวันของเด็ก

(จ) ตารางกิจกรรมประจำวัน

(ฉ) รายการหมายเลขโทรศัพท์ของสถานพยาบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความปลอดภัยของเด็กในกรณีฉุกเฉินติดไว้ในที่เปิดเผย และบันทึกหมายเลขโทรศัพท์ของบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก

(10) จัดทำบันทึกการรับ-ส่งเด็กในแต่ละวัน พร้อมทั้งจัดทำบัตรแสดงการรับ-ส่งเด็ก

ข้อ 16 ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก จัดทำป้ายแสดงชื่อสถานรับเลี้ยงเด็ก และมีข้อความเป็นตัวอักษรไทยว่าเป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก และติดไว้ ณ ที่ตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่ายจากภายนอกอาคาร

ข้อ 17 ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก ต้องจัดทำระเบียบหรือข้อบังคับการดำเนินงาน เพื่อใช้ประกอบในการยื่นคำขอรับใบอนุญาตและใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสถานรับเลี้ยงเด็ก ระเบียบหรือข้อบังคับตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการบริหารจัดการให้สอดคล้องและได้มาตรฐานไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวงนี้

หมวด 3

ที่ตั้ง สภาพแวดล้อม และลักษณะอาคารของสถานรับเลี้ยงเด็ก

ข้อ 18 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดสถานรับเลี้ยงเด็กให้มีสัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

(1) บริเวณที่ตั้งอาคารสถานรับเลี้ยงเด็กต้องไม่มีหลุมหรือบ่อน้ำ หรือต้นไม้ที่มีหนามแหลมคมอันอาจเป็นอันตรายต่อเด็ก ไม่อยู่ใกล้รั้วบริเวณที่มีมลพิษเกินกว่าที่กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนด หรือบริเวณที่เสี่ยงอันตราย เช่น บริเวณขนถ่ายก๊าซ น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ เว้นแต่มีมาตรการป้องกันการเสี่ยงอันตรายดังกล่าว

(2) บริเวณที่ตั้งอาคารต้องมีรั้วกั้น มีทางเข้า-ออก ไม่น้อยกว่าสองทาง ถ้ามีทางเดียว ประตูต้องกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร แต่ถ้าสถานรับเลี้ยงเด็กอยู่ในอาคารหลายชั้น ให้จัดตั้งได้ไม่เกินชั้นที่สองหากเกินกว่านั้นต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติเหตุของทางราชการที่เกี่ยวข้อง และให้ผู้มีอำนาจอนุญาตอนุญาตเป็นกรณีไป

(3) อาคารสถานรับเลี้ยงเด็กต้องมีความมั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย เป็นเขตปลอดบุหรี่ มีแสงสว่างทั่วอาคาร โดยมีความเข้มของแสงสว่างไม่น้อยกว่า 200 ลักซ์ ระดับเสียงภายในอาคารขณะเด็กหลับไม่เกิน 40 เดซิเบล และมีระบบฟอกอากาศหรือระบายอากาศที่เหมาะสม

(4) ภายในอาคารสถานรับเลี้ยงเด็กต้องมีทางเข้า-ออกอย่างน้อยสองทาง โดยความกว้างและสูงแต่ละทางต้องมีขนาดไม่น้อยกว่า 80 x 200 เซนติเมตร สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากอาคารได้สะดวก ความสูงจากพื้นถึงขอบหน้าต่างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร และพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร พื้นี่หน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วต้องไม่น้อยกว่าร้อยละสี่สิบของพื้นที่ห้องที่ไม่ติดต่อกับห้องอื่นภายในอาคาร กรณีมีบันได ความกว้างของบันไดต้องไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งบันไดสูงไม่เกิน 15 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 25 เซนติเมตร ทุกชั้นบันไดต้องมีราวกันตกและลูกกรงสูงไม่น้อยกว่า 1.20 เมตร มีราวเดี่ยวเหมาะกับเด็กเกาะขึ้นบันได ระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 15 เซนติเมตร และซานพักของบันไดแต่ละช่วงต้องไม่น้อยกว่าความกว้างของบันได ถ้าอาคารมีระเบียง ขอบระเบียงต้องสูงไม่น้อยกว่า 100 เซนติเมตร ความกว้างของระเบียงต้องไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และถ้ามีม้านั่งด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากม้านั่ง ไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร โดยมีมาตรการป้องกันความปลอดภัยสำหรับเด็ก ดังต่อไปนี้

(ก) ติดตั้งอุปกรณ์ระบบความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟฟ้าอัตโนมัติภายในอาคารสถานรับเลี้ยงเด็ก

(ข) ติดตั้งเครื่องดับเพลิงมือถืออย่างน้อยหนึ่งเครื่องในแต่ละชั้นของอาคาร

(ค) ปลั๊กไฟต้องสูงจากพื้นห้องไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่ากำหนดต้องมีฝาปิดที่ปลอดภัย

(5) พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารต้องสะอาดและปลอดภัย มีพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมรับประทานอาหาร นอน และทำความสะอาดร่างกายแยกจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักเด็กป่วย โดยเฉลี่ย 2 ตารางเมตร ต่อเด็กอายุสองปีขึ้นไป จำนวนหนึ่งคน และโดยเฉลี่ย 1.50 ตารางเมตรต่อเด็กอายุต่ำกว่าสองปี จำนวนหนึ่งคน

(6) จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนเด็ก ได้แก่ โต๊ะ และเก้าอี้ที่มีความปลอดภัย ตู้หรือชั้นวางของ ที่ค้ำน้ำสะอาดพร้อมภาชนะ เครื่องชั่งน้ำหนักและที่วัดส่วนสูง

(7) จัดพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม รับประทานอาหาร และนอน แยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอกประสงฆ์ที่ใช้ได้หลายอย่างในพื้นที่เดียวกัน แต่ต่างเวลากัน สามารถปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่และเมื่อจัดพื้นที่เพื่อการใช้สอยแล้ว พื้นที่นั้นต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(ก) บริเวณพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม ซึ่งอาจใช้บริเวณนอกอาคารที่มีพื้นที่เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2 ตารางเมตร ต่อเด็กหนึ่งคน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก มีวัสดุอุปกรณ์ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์เครื่องเล่นที่ส่งเสริมการพัฒนาเรียนรู้ของเด็ก

(ข) บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก มีภาชนะสำหรับเด็กใช้ในการบริโภคด้วยวัสดุที่ถูกต้องลักษณะ ไม่มีพิษ และเพียงพอกับจำนวนเด็ก มีแสงสว่างและอากาศถ่ายเทได้สะดวก

(ค) บริเวณพื้นที่สำหรับนอน ต้องอยู่ในห้องที่มีความสะอาด และมีอุปกรณ์เครื่องใช้ในการนอนที่เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนเด็ก อากาศถ่ายเทได้สะดวก ตลอดจนให้มีมาตรการป้องกันยุงและแมลง

(ง) บริเวณที่ใช้ทำความสะอาดร่างกาย ต้องจัดให้มีบริเวณสำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก โดยมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร ซึ่งอย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ พื้นจะต้องไม่ลื่นและอากาศถ่ายเทได้สะดวก

(จ) บริเวณที่ประกอบอาหาร ต้องห่างจากบริเวณพื้นที่ (ก) (ข) (ค) และ (ง) พอสมควรมีประตูเปิด-ปิด ที่เด็กเข้าไปไม่ได้ มีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้างและที่เก็บภาชนะที่ถูกต้องลักษณะมีความสะอาดและปลอดภัยด้วย

(ฉ) ห้องส้วม ต้องจัดให้มีห้องส้วมที่ถูกต้องลักษณะสำหรับเด็ก มีที่ถ่ายอุจจาระโดยเฉลี่ยหนึ่งที่ต่อเด็กที่มีอายุหนึ่งปีขึ้นไปจำนวนสิบคน โดยฐานส้วมนั้นเด็กต้องสามารถก้าวขึ้นไปได้ง่าย หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคารจะต้องไม่อยู่ในที่ลับตาคน ในกรณีที่ไม่สามารถจัดทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจใช้ห้องส้วมที่มีอยู่แล้วปรับให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยจัดหาวัสดุเพิ่มเติมเพื่อให้เด็กใช้ได้อย่างปลอดภัย

(ข) บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วนโดยมีผู้เก็บยา อุปกรณ์และเครื่องเวชภัณฑ์ ที่จำเป็นในการปฐมพยาบาล อยู่ในที่สูงซึ่งพ้นมือเด็กแต่สะดวกต่อการหยิบใช้ และที่ที่พักเด็กป่วยนั้นต้องอยู่ในสายตาผู้เลี้ยงดู หรือผู้รับผิดชอบตลอดเวลาที่เด็กป่วย ในกรณีที่ไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยโดยเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

สรุป การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถทำได้โดยผู้ประกอบการปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินการการขอรับใบอนุญาตให้ถูกต้อง ศึกษารายละเอียดของการดำเนินกิจการให้่องแท้และปฏิบัติตาม เช่น การจัดหาบุคคลทำหน้าที่ต่างๆ ให้ตรงตามคุณสมบัติ คุณวุฒิ ในสัดส่วนตามที่กำหนด และในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนี้ ต้องคำนึงถึงเรื่องที่ตั้ง สภาพแวดล้อมและลักษณะอาคาร ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดและสอดคล้องกับเรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อมของกรมอนามัยด้วย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญยิ่ง เทชน้อย (พ.ศ. 2545) วิจัยโดยมีกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามทัศนะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านตัวเด็ก ด้านผู้ดูแลเด็ก ด้านคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อทราบสภาพและความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ เปรียบเทียบสภาพและความต้องการในการดำเนินงานจำแนกตามระดับการศึกษา อายุ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสังกัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ที่ดำรงตำแหน่งในปีงบประมาณ 2544 จำนวน 173 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า จัดอันดับชนิด 5 อันดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t - test)

ผลการศึกษาพบว่า

1. กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือสูงกว่ามัธยมศึกษา มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบ จำนวน 1 ศูนย์ และสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 5

2. สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามทัศนะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามทัศนกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

4. เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามทัศนกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กรรมการบริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษา อายุ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ และชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสังกัดต่างกัน มีทัศนต่อสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับการดำเนินงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ยกเว้นกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุต่ำกว่า 41 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป มีทัศนต่อการ ดำเนินงานทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 2-4 และ ชั้น 5 มีทัศนต่อสภาพการดำเนินงานด้านตัวเด็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. เปรียบเทียบความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามทัศนกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษา อายุ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ และชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสังกัดต่างกัน มีทัศนต่อสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระดับ การดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

จิตวดี บรรเทิง. (พ.ศ.2546) ศึกษาวิจัย เรื่องสัมฤทธิ์ผลของโครงการศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 (ภาคตะวันออกเฉียง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 2. ประมวลปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 และเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ผลการศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 พบว่า ศพด. ทั้ง 15 ศูนย์ ที่เข้าร่วมโครงการ ไม่มี ศพด. ใดที่มีระดับสัมฤทธิ์ผลอยู่ในระดับสูง มี ศพด. ที่อยู่ในระดับกลาง 4 ศูนย์ และ ศพด. อยู่ในระดับต่ำ 11 ศูนย์ โดย ศพด. ที่มีระดับสัมฤทธิ์ผลต่ำ อยู่ในสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน 6 ศูนย์ อบต. 4 ศูนย์ กรมพัฒนาชุมชนร่วมกับกรมการศาสนา 1 ศูนย์ ผลการประเมินสัมฤทธิ์ผลโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดสัมฤทธิ์ผลของศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบและเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ ศพด. ไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ปัญหาด้านสุขภาพและบริการพัฒนาการ โดยเฉพาะในเรื่องบุคลากรผู้เลี้ยงดูเด็กและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในการได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ปัญหาการให้สมุดบันทึกประจำตัวเด็กและแจ้งผู้ปกครองหลังการประเมินทุกครั้ง ปัญหาการมีห้องแยกหรือกั้นบริเวณเป็นสัดส่วนสำหรับแยกเด็กในกรณีเกิดการเจ็บป่วย และด้านสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เรื่องการมีสถานที่ เอกสาร หนังสือสำหรับพ่อแม่ ในการหาความรู้ด้วยตนเองในการเลี้ยงดูลูก ด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาที่ทำให้ ศพด. ยังไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคือ ปัญหาการมีอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุและการเตรียมความพร้อม ปัญหาการมีที่ล้างและที่คั่วภาชนะเป็นสัดส่วนและถูกสุขลักษณะ และปัญหาการมีห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอ โดยเฉพาะที่ถ่ายอุจจาระที่ถ่ายอุจจาระ ด้านการมีส่วนร่วมปัญหาที่ทำให้ ศพด. ยังไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการประชุมกับผู้ดูแลเด็ก ด้านนวัตกรรม (ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์) ปัญหาที่ทำให้ ศพด. ยังไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคือ ปัญหาการผลิตสื่อของเล่น โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

น้ำเพชร ปริ่มน้อย (พ.ศ.2549) ศึกษาการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้คัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้คัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้คัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี รวมถึงเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเห็นความสำคัญของการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้คัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดพระปรากฏวิชัยวิทยา จำนวน 154 คน และครูผู้สอน จำนวน 19 คน รวม 173 คน กำหนดขนาดที่พอดีของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของยามานะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้คัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยตามลำดับ โดยเฉพาะด้านปัจจัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งประกอบด้วย อาคารสถานที่ บุคลากรและสื่อ วัตถุประสงค์การเรียนการสอน

วชิราภรณ์ เขียมวิไล (พ.ศ.2549) ศึกษาความเป็นได้ของธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 1. เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด และโอกาสในการลงทุนธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 2. เพื่อศึกษาดัชนีและผลตอบแทนของธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 3. เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาและข้อมูลในการนำไปใช้ในการลงทุนธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็กในจังหวัดอื่นๆได้ ศึกษาในศึกษาประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการที่เปิดสถานรับเลี้ยงเด็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มที่ 2 ผู้ปกครองที่ใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครองทั่วไปที่ไม่ได้ใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็ก แต่มีความสนใจหากมีบุตร/หลานในอนาคต เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เปิดสถานรับเลี้ยงเด็กในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์

ชนิดแบบมีโครงสร้างน้อย และเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของสถานรับเลี้ยงเด็ก ตามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสถานรับเลี้ยงเด็กในด้านความพึงพอใจ และความคาดหวังของผู้ปกครอง

ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์ทางการตลาดทั้ง 6 ด้าน คือผลิตภัณฑ์และบริการ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด กระบวนการจัดการ และด้านบุคลากร ที่นำมาใช้สามารถสร้างโอกาสในการลงทุนทำธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยร้อยละ 86.8 ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเห็นว่าสถานรับเลี้ยงเด็กมีความจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และร้อยละ 84.5 มีความเห็นว่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ยังมีสถานรับเลี้ยงเด็กไม่เพียงพอกับความต้องการใช้บริการ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการหรือพนักงานวิสาหกิจ ราคาค่าบริการที่เหมาะสมส่วนใหญ่ให้ 2,000 – 2,500 บาทต่อเดือน

สำหรับผลตอบแทนจากการลงทุน พบว่าธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็ก ต้องใช้เงินทุน 6,000,000 บาท มูลค่าปัจจุบันสุทธิ ณ อัตราคิดลดร้อยละ 8.25 มีค่าเท่ากับ 3,222,274 บาท อัตราผลตอบแทนการลงทุนร้อยละ 36.19 และมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน เท่ากับ 4.07 ซึ่งมีระยะการคืนทุน 2 ปี 7 เดือน และถ้าหากรายได้จากธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็กลดลงร้อยละ 5 หรือร้อยละ 10 ต้นทุนค่าก่อสร้างและต้นทุนการดำเนินงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 หรือร้อยละ 10 ตามลำดับ พบว่า โครงการสถานรับเลี้ยงเด็กยังคุ้มค่าต่อการลงทุน

บุษรนา มิ่งเมือง (พ.ศ.2549) ศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1)การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต 2)แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ประชากร คือผู้บริหารเทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่กองการศึกษา ครู และผู้ปกครอง จำนวนรวม 103 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6 ด้านของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับดีมาก 4 ด้าน คือด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านบุคลากร ด้านส่งเสริมสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ส่วนด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง
2. แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ได้แก่ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ควรมีห้องโสตทัศนศึกษา เครื่องเล่นสนาม สอนพิเศษตอนเย็น และฝึกฝนให้นักเรียนเขียนอ่านคล่อง ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ควรจัดห้องเรียนเป็นสัดส่วน ควรมีห้องน้ำห้องส้วมให้เพียงพอ ควรติดมุ้งลวดทุกห้อง ควรขยายพื้นที่ และขยายการสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านบุคลากร ควรเพิ่มครู

และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประสานงานกับทุกฝ่าย มีการประชาสัมพันธ์ และแจกสื่อผ้าให้เด็กเล็ก

พรพิมล เชาวศักดิ์โสภาคย์ และคณะ (พ.ศ.2552) ศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง การประเมินด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในศูนย์เด็กเล็กของรัฐบาล ตำบลบางโจลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ วัตถุประสงค์ 1. เพื่อประเมินสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในศูนย์เด็กเล็ก ของรัฐบาล ตำบลบางโจลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 2. เพื่อทราบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครองเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของของศูนย์เด็กเล็ก โดยศึกษาในศูนย์เด็กเล็กของรัฐบาล ในตำบลบางโจลง จำนวน 2 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางน้ำจืด และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางโจลง ครูพี่เลี้ยง 28 คน และผู้ปกครองเด็กเล็ก จำนวน 465 คน โดยใช้แบบประเมินสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย แบบสอบถามครูพี่เลี้ยง แบบสอบถามผู้ปกครอง และ เครื่องตรวจวัดความเข้มแสงสว่าง (Lux meter) เครื่องวัดระดับความดังเสียง (Sound level meter) ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2551 สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ในรูปร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษา พบว่า

การประเมินสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในศูนย์เด็กเล็ก ของรัฐบาล ตำบลบางโจลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้แบบประเมินด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ประเมินภายในอาคาร ภายนอกอาคาร วัสดุอุปกรณ์ การกำจัดขยะมูลฝอย การควบคุมแมลงสัตว์พาหะ และมาตรการความปลอดภัย จำนวน 53 ข้อ พบว่า ศูนย์เด็กเล็กทั้ง 2 แห่ง ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินการเป็นศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ระดับพื้นฐาน ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มีสภาพแวดล้อมที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เช่น ที่ตั้งต้องห่างจากแหล่งมลพิษ ฝุ่น หนอง กลิ่นรบกวน แสงสว่างในห้องน้ำต้องเหมาะสม เสียงต้องไม่ดังเกินมาตรฐาน รั้วต้องแข็งแรงทำและด้วยวัสดุที่ไม่แหลมคมเป็นอันตรายต่อเด็ก การจัดห้องครัว ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องกิจกรรม แยกเป็นสัดส่วน มีหน้าต่างช่องรับลมรวมกันไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ต้องมีที่ถ่ายอุจจาระ 1 ที่ ต่อเด็กอายุปี ขึ้นไป 10-12 คน อ่างสำหรับล้างมือ แปร่งพื้นมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก และมีสบู่น้ำสำหรับล้างมือ ไม่ใช่แก้วน้ำร่วมกัน และต้องล้างแก้วน้ำให้สะอาดทุกครั้งหลังใช้ ต้องมีอ่างล้างภาชนะอย่างน้อย 3 อ่าง และสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 ซม. ที่นอนต้องทำความสะอาดและ นำออกผึ่งแดดสม่ำเสมอ ติดตั้งปลั๊กไฟสูงจากพื้นอย่างน้อย 1.5 เมตร และ ครูพี่เลี้ยงต้องสามารถใช้อุปกรณ์ดับเพลิงได้ และผลการตรวจวัดความเข้มแสงสว่าง 46 จุดผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 37 จุด คิดเป็นร้อยละ 80.43 ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 9 จุด คิดเป็นร้อยละ 19.57 ผลการตรวจวัดระดับความดังของเสียง 2 จุด ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 1จุด คิดเป็นร้อยละ 50 ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 1 จุด คิดเป็นร้อยละ 50 สำหรับความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัย ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากครูพี่เลี้ยง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 100 พบว่าศูนย์เด็กเล็กมีมาตรการด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับดี ร้อยละ

39.29 ระดับดีมากร้อยละ 28.57 และสิ่งที่ครูที่เลี้ยงต้องการให้ศูนย์เด็กเล็กปรับปรุงสอดคล้องกับผลการประเมินสภาพแวดล้อมและความปลอดภัย ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ทำการสำรวจผู้ปกครอง 393 คน จากผู้ปกครองทั้งหมด 465 คน คิดเป็นร้อยละ 84.52 พบว่า ศูนย์เด็กเล็กมีมาตรการด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.65 ระดับดีร้อยละ 13.99 และสิ่งที่ต้องการให้ศูนย์เด็กเล็กปรับปรุงคือ ทำลูกกรงกันเด็กตก บันไดทางขึ้นควรมีหลังคาป้องกันฝน แก้วน้ำดื่มควรแยกจัดเก็บและให้เด็กใช้แก้วน้ำคนละใบ ควรจัดผลไม้ให้เด็กรับประทานแทนขนมหวาน มีการตรวจสอบตู้แช่น้ำเย็นเป็นประจำเพื่อป้องกันไฟดูด ปรับปรุงอุปกรณ์เครื่องเล่นสนามและไม่ปล่อยให้เด็กเล่นเครื่องเล่นตามลำพัง และควรมีมาตรการแจ้งชื่อผู้ปกครองที่มารับส่ง เด็กให้ชัดเจน

อนรรักษ์ มาสเนตร (พ.ศ.2552) ศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ ใน 6 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บริการอาหารสะอาด ปลอดภัย สภาพแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย บุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2) เพื่อศึกษาปัญหาและ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ของ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กของ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ จำนวน 80 คน ผู้บริหาร 4 คน และ ครู 8 คน รวมทั้งสิ้น 92 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ของผู้ปกครอง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .98 และ แบบสัมภาษณ์การดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ของผู้บริหาร ครู สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ มีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อยู่ในระดับ ปานกลาง

2. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐาน ศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ครู พบว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เก็บค่าบริการน้อย มีการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ก่อนข้างน้อย เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอที่จะมาดำเนินงาน รวมถึงขาดการดูแลและสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองก็ค่อนข้างน้อย เนื่องจากว่าผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และไม่ค่อยมีเวลาเพราะต้องทำงาน

สายสมร ปากคี (พ.ศ.2554) ศึกษาการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม (อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วม และ สนับสนุนจากชุมชน 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กเล็กต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองทุ่ม ประชากร (Population) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์วัดจอมมณีธร จำนวน 70 คน ศูนย์วัดศรีธาตุ จำนวน 49 คน และศูนย์วัดชัยมงคลธรรมมาวาส จำนวน 51 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 170 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า ซึ่งจำแนกออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย มาตรฐานด้าน บุคลากรและการบริหารจัดการ มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และมาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจาก ชุมชน เครื่องมือมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .81 ถึง .95 และมีค่าความเชื่อถือได้ราย ด้านระหว่าง .97 ถึง .99 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ความถี่ และร้อยละ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนา เด็ก โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

พิพัฒน์ หมาคเส็ม (พ.ศ. 2555) ศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานของการดำเนินการ ด้านปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางใน

การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน 6 ด้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งสร้างจากแบบประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดหลักของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข The Results of an Assessment of key Performance Indicators of the Department of Health ด้านการประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6 ด้าน 1) ด้านส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 3) ด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย 4) ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดปลอดภัย 5) ด้านบุคลากร 6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ผลการปฏิบัติงานทุกด้านไม่ได้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกด้าน ซึ่งก็ต้องมีการปรับปรุงเพื่อการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือพบว่า ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยบุตรหลานของตนเองให้เป็นหน้าที่และภาระของครู ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก สื่อ และอุปกรณ์ในกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับเด็กมีไม่เพียงพอกับความต้องการต่อการส่งเสริมและพัฒนาเด็กตามวัย อันเนื่องมาจากขาดแคลนงบประมาณ ด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย การดูแลเรื่องอาหาร สถานที่ปรุงอาหารของศูนย์ฯ ยังไม่ได้มาตรฐาน ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย สถานที่และบริเวณที่ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ด้านบุคลากร ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน และขาดทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางศูนย์ดำเนินการ รวมทั้งขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานหรือองค์กร อื่น ๆ มีส่วนร่วมในการประเมินมาตรฐานน้อย

สรุป จากการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา มีผู้สนใจศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงาน การบริหารจัดการ รวมถึงศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในสังกัดขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาล้วนคลึงกันว่าสภาพการดำเนินงานอยู่ในปานกลางถึงดี นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งพบผลที่น่าสนใจว่าเป็นโครงการที่สร้างโอกาสในการลงทุน เพราะว่าสถานรับเลี้ยงเด็กมีความจำเป็นอย่างมาก เช่น ในการพิจารณาผลตอบแทนจากการลงทุน บางแห่งอาจใช้เงินถึง 6 ล้านบาท จะมีระยะเวลาการคืนทุนประมาณ 3 ปี ซึ่งคุ้มค่าต่อการลงทุน